

Tratarea evenimentelor revoluționare din Moldova anului 1848, a acțiunilor revoluționare de luptă efectivă pentru înlăturarea învechitei stări de lucruri impusă de aplicarea prevederilor Regulamentului Organic, se oprește întotdeauna mai cu stăruință la prezentarea mișcării din martie reprimată rapid de regimul reacționar al lui Mihail Sturza. Este drept că un spațiu larg și o importanță deosebită se acordă mai ales continuării și dezvoltării mișcării de către revoluționarii moldoveni emigrați în Transilvania sau în Bucovina, la Brașov și respectiv la Cernăuți fiind elaborate „Prințiipiile noastre pentru reformarea patriei” și „Dorințele partidei naționale în Moldova”, programe revoluționare cu un conținut net superior celui din martie 1848.

Deși într-o serie de lucrări¹ sau articole de specialitate² este relevată puternica ridicare la luptă a țărănimii moldovene din perioada ce a urmat evenimentelor revoluționare din primăvară, problema se află departe de a fi epuizată. Este îndeobște cunoscut faptul că, impulsionate de evenimentele din Țara Românească și Transilvania, dar reprezentând mai ales o urmare firească a campaniei propagandistice organizată printre săteni de comitetele revoluționare moldovene ce-și desfășurau activitatea ilegal în țară, mișcările țărănești din Moldova au cunoscut o amploare deosebită în vara anului 1848. Cu toate că îmbracă formele de exteriorizare știute, de la plîngerile adresate autorităților administrative pînă la luarea armelor și împotrivirea deschisă, violentă, nemulțumirea țărănimii se manifestă acum mai viguros față de perioada dinainte de martie 1848, frămîntările generalizîndu-se, iar spiritul ei combativ se amplifică.

Efervescența revoluționară care cuprinsese țărănimea moldoveană începînd cu aprilie 1848 reiese deosebit de pregnant din aprecierea făcută de căminarul Gheorghe Săulescu : „Un duh de revoltă, de nesupunere și de anarhie se înfățișează astăzi, cel puțin în parte, între locuitori și mai virtos între răzeși : o idee vagă, ca o epidemie politică trecută de pe aiurea, circulează în fantezia lor că ar fi sosit timpul

cînd să se ridice în contra proprietarilor, să împartă moșiile sau cel puțin să încalce proprietățile" ³.

În decursul anilor 1976—1978, desfășurînd o intensă activitate de cercetare științifică în scopul prezentării în Muzeul de istorie al R. S. România a revoluției de la 1848 din Țările Române într-o nouă formă, am consultat importante fonduri aflate la Arhivele Statului din București sau la filiala din Iași a Arhivelor Statului. Rezultatele au fost fructuoase permițîndu-ne ca pe viitor să putem acorda un spațiu mai amplu în muzeul nostru, evenimentelor revoluționare din Moldova. Cele mai multe din documentele selectate, cîteva din ele mai puțin cunoscute sau chiar inedite și asupra cărora mă voi opri în comunicarea de față, se referă la ridicări la luptă ale țărănimii, scopul principal constituindu-l împotrivirea la obligațiile impuse de boieresc și nemulțumirea față de abuzurile generate de acesta. Demn de precizat ni se pare faptul că zona în care erau situate satele menționate în aceste documente este aceea a fostelor ținuturi Fălciu, Tutova și Vaslui corespunzînd astăzi, în mare parte, actualului județ Vaslui.

La 22 iunie 1848, printr-o jalbă adresată Departamentului Trebilor din Lăuntru (Ministerul de Interne) al Moldovei, căminarul Alecu Arghiropol se plînge de faptul că țaranii de pe moșia Glodeni (Vaslui) pe care o are în arendă împreună cu un Neculai Alexie, „să împotrivesc la datoriile lor în lucrarea boierescului după rostirea așezămintului" ⁴. Mai mult „după invitățile și răzvrătirile ce au făcut între dînșii", dar, afirmă Alecu Arghiropol, cu siguranță instigați de cineva anume — deci presupune existența unui cap al răscoalei, țaranii au adresat jalba Isprăvniceii ținutului Vaslui în care „să jăluiesc asupra mea spunînd cum că eu i-aș asupri peste rostirea așezămintului". Căminarul Arghiropol se adresase și el Isprăvniceii județului cerînd cercetarea și lichidarea cazului, dar neprimind nici un răspuns se vede silit de a se plînge direct Ministerului de Interne, căci este amenințat de „o pagubă foarte înșămătoare... tocmai acum în vremea prașilei, coasei și a strînsului de pe cîmp".

Tot de nesupunere la boieresc sint acuzați de către postelnicul Iancu Kostachi în raportul său adresat la 4 iulie 1848 ⁵ Isprăvniceii ținutului Fălciu și locuitorii din satul Mălăești, același județ. Chemat pentru a face dreptate proprietarilor moșiei căruia din cauza nesupunerii țăranilor i „să scutură piinea nesăcerată", Iancu Kostachi aduce la cunoștința isprăvniceii că răsculații nu numai că au rămas neînduplecați la insistențele sale, dar „totodată ca niște bontușnici s-au atinsu și chiar de cîntea mea cu feliuri de cuvinte îndestul de atacatoare". Pentru rezolvarea cazului, postelnicul Iancu Kostachi se vede nevoit să ceară Isprăvniceii doi slujitori, nefiind vorba numai de paguba adusă recoltei de pe moșia posesorului satului Mălăești, ci și de pericolul ca revolta să se întindă și în satele vecine „lucru nepilduit și știut și neîngăduit... a să urma niște asămîne stricăciuni pricinuitoare de o rea pildă".

De o amploare mult mai mare și cu repercusiuni mult mai grave pentru păstrarea ordinii și respectarea prevederilor incluse în Regulamentul Organic, amenințînd să antreneze în luptă și pe locuitorii

sateilor vecine este revolta țăranilor din satele Brădicești și Bunești din județul Fălciu. Revelatoare în acest sens sînt cele relatate de proprietarul acestor moșii spătarul Costachi Mardare, în adresa trimisă de el Isprăvniceii județului Fălciu, datată 21 iulie 1848. Menționînd că anterior se mai adresase Isprăvniceii neprimind însă nici un răspuns și că inșiși „aleșii Isprăvniceii” trimiși în Brădicești nu numai că n-au luat nici o măsură pentru lichidarea răscoalei, dar chiar ei i-au îndemnat pe țărani să nu se supună boerescului, își arată îngrijorarea față de întorsătura pe care o luaseră evenimentele. Țăranii au refuzat să muncească pe cîmp — să secere și să care grînele la arie — mai mult de trei zile, precizînd că „să vor împotrivi la orice silă chiar și cu arme de va cere trebuința”⁶. Din păcate, autoritățile neintervenind la timp, se lamentează în continuare spătarul Costachi Mardare, „de un așa duh de revoltă vîrit în capul lor precum ei arată de către însuși locțiitorul de ispravnic, pilduindu-să și lăcuiitorii satului Bunești, mi-au lăsat și ei săcerătura pe cîmp. Aici țăranii au trecut la proteste violente mai ales cînd feciorii boierului au vrut să-i aducă cu forța la cîmp. Au sărit asupra unuia dintre ei, anume Dumitru Secicariu „l-au trîntit și l-au bătut pînă l-au umplut de sînge”. Interesant de semnalat și în același timp edificator pentru întinderea și amploarea pe care o luaseră mișcările țărănești în Moldova în vara anului 1848 este finalul documentului în care autorul face remarca, nu lipsită de teame: „și poate decît acest mare rău întinzîndu-se din loc în loc să fie chiar Ocîrmuirea în neputință a-l stăvili”.

Despre frămîntările țărănești din satele Brădicești și Bunești, județul Fălciu, cu mențiunea că aceeași nesupunere amenință să-i cuprindă și pe locuitorii satului Epureni din județul Tutova, furnizează amănunte și raportul priveghetorului din Crasna, martor ocular la acțiunea locuitorilor din Bunești asupra feciorilor boierești, către Isprăvnicia județului Fălciu, datînd din 15 iulie 1848⁷.

Inițiatorii și participanții la asemenea manifestări de revoltă împotriva vechilor rînduieli statuate de prevederile Regulamentului Organic, se dovedesc a fi nu numai țăranii, dar și elementele proletare, muncitorii. În seria de acțiuni cu caracter protestatar dovedind continuarea spiritului revoluționar în Moldova în tot cursul anului 1848, se înscrie revolta muncitorilor de la ocnele de sare din localitatea Palanca. În legătură cu evenimentele de aici, un anume Ian Lăceanu îi scrie, la 6 iulie 1848⁸, paharnicului G. Enescu din Galați. Menționînd că în momentul în care-i scrie, spiritele s-au liniștit, îi prezintă o imagine a celor petrecute. Muncitorii de la ocne avînd drept capi pe Dincă și Dobre care le „făgăduiseră a-i scăpa de lucrul ocnei... făcuseră cocarde, ridicaseră steaguri color (tricolore n.n.) și hotărîseră să înceapă răvoluția”.

În formațiile oferite de cele cîteva documente asupra cărora ne-am oprit sînt tot atîtea argumente ce conduc la concluzia că deși frămîntările țărănești și mișcările de masă din vara anului 1848 din Moldova au atîns cea mai mare intensitate în județele Bacău, Roman,

Suceava, Neamț, tot atît de semnificative, chiar dacă nu la fel de ample, au fost  i cele din jude ele Vaslui, Tutova  i F lcium. Departe de a se stinge odată cu înfringerea mi c rii din martie, făclia revolu iei a continuat să străbată cu for   nmiit  întreaga Moldova.

NOTE

¹ C. Căzănişteanu, Dan Berindei, Marin Florescu, Vasile Niculae, *Revolu ia rom n  din 1848*, Bucure ti, 1969, p. 217—220  i 341—342.

² Gh. Platon, *Din lupta maselor f r ne ti din Moldova în prejma  i în timpul anului revolu ionar 1848*, în *SAI*, VII, 1965, p. 214; idem., *Contribu ii la cunoa tearea ir mint rilor f r ne ti în preajma  i în timpul anului revolu ionar 1848—1849. Strămutarea locuitorilor*. *SAI*, IV, Bucure ti, 1962, p. 225—226.

³ *Documente privitoare la anul revolu ionar 1848 în Moldova*, Bucure ti, 1960, p. 319.

⁴ ArhStIa i, Tr. 1772, op. 2020, dos. 12650, f. 1.

⁵ *Ibidem*, Tr. 1588, dos. 13694, op. 1818, f. 2.

⁶ *Ibidem*, Isprăvnicia F cium, Tr. 1339, op. 1521, dos. 1481, f. 8.

⁷ *Ibidem*, Isprăvnicia F cium, Tr. 1339, op. 1521, dos. 1481, f. 4.

⁸ ArhStBuc., Fond Saint Georges, pachet IV, dosar, 214, f. 217.